

LOVISA CHARLOTTA REUTERHOLM

Lovisa Charlotta Reuterholm oli Vaasan kirjastohistorian ensimmäisiä naisia. Hän kiinnostui Vaasan Lukukirjaston toiminnasta muutettuaan kaupunkiin 1790-luvun lopussa. Lovisa Charlotta oli sivistynyt nainen ja tunsi hyvin aikansa eurooppalaista kirjallisuutta; myös aviomiehen Reuterholm-suku tunnettiin bibliofiileinä.

Vanhemmat, lapsuus ja nuoruus

Louisa (Lovisa) Charlotta Malm syntyi vuonna 1768, lähteestä riippuen joko Taivassalon Viiaisissa tai Strängnesissä Ruotsissa. Lovisan Charlotan vanhemmat olivat **Henrik Jakob Georgsson Malm** ja **Eleonora Louisa von Köhnnigstedt**. Lovisa Charlotalle oli ainakin kaksi veljeä.

Lovisa Charlotta menetti isänsä huhtikuussa 1789, kun tämä kuoli armeijan talvileirillä Hindersbyssä ns. Kustaan sodan aikana. Henrik Jakob Georgsson Malmin sanotaan taistelleen rohkeasti kuolemaa ja vaaroja uhmaten ja miehistöään rohkaisten. Hän toimi ystävällisesti ja rauhallisesti taistelujen keskellä ja voitti siten päällystön ja miesten kunnioituksen. Hän myös lahjoitti rykmentilleen pienen kokoelman kirjoja. Upseereita kehoitettiin osallistumaan Malmin hautajaisiin paraatiuniformuun pukeutuneina, ja tilaisuudessa ammuttiin kaksinkertaiset kunnialaukaukset. – Lovisa Charlotan äiti eli 76-vuotiaaksi ja kuoli vuonna 1821.

Lovisa Charlotan lapsuudesta ja nuoruudesta ei ole juuri säilynyt tietoa. Hän asui luultavasti sekä Suomessa että Strängnesin seudulla Ruotsissa, mutta matkusteli myös Euroopassa. Vasta avioliiton myötä hänestä alkaa kertyä enemmän tietoa.

Avioliitto

Lovisa Charlotta avioitui paroni **Axel Christian Reuterholmin** kanssa vuonna 1797. Avioliittoon kuuluttaminen tapahtui Strängnesissä, ja pari vihittiin morsiamen sukulaisten luona Taivassalon Viiaisissa. Kirkonkirjoissa mainitaan:

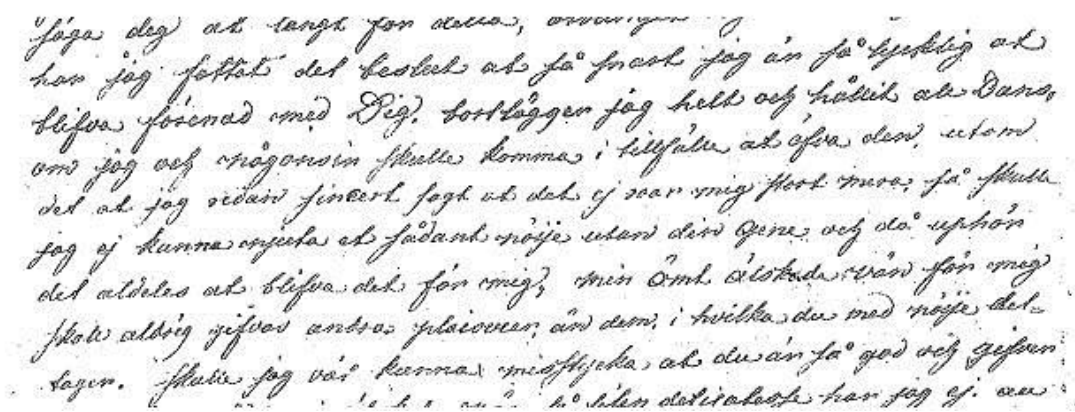
1.11. vihittiin Waasan hovioikeuden presidentti ylhäissukuinen paroni herra Axel Reuterholm ja neiti Lovisa Charlotta Malm täydessä hääasussa. Vihkijänä Gustaf J. Tenlenius (?)

Axel Christian ja hänen nuorempi veljensä **Gustaf Adolf** olivat 1700-luvun lopun Ruotsin kiistellyimpiä hahmoja. Reuterholmit kuuluivat ruotsalaiseen aatelistoon, mutta he omistivat maata myös Suomessa, muun muassa Suitian ja Pikkalan kartanot. Gustaf Adolf oli veljeksistä vaikutusvaltaisoin. Juuri hän käytännössä hallitsi valtakuntaa kuningas **Kustaa III:n** murhan jälkeen, vaikka sijaishallitsijana nimellisesti toimikin Kustaa III:n veli **herttua Kaarle** (sittemmin **Kaarle XIII**). Veljesten mahti alkoi kuitenkin hiipua, kun kruununprinssi tuli täysi-ikäiseksi vuonna 1796 ja otti valtion ohjat käsiinsä. **Kustaa IV Adolf** ei sietänyt isänsä entisiä vihamiehiä, ja veljekset joutuivat maanpakoon. Axel Christianille tämä merkitsi hovioikeuden presidentin virkaa Vaasassa; Gustaf Adolf sen sijaan karkotettiin Ruotsista kokonaan. Hän vietti viimeiset vuotensa Manner-Euroopassa ja kuoli vuonna 1813.

Vaasan aika

Axel Christian Reuterholm oli häitä edeltävänä vuonna valittu Vaasan hovioikeuden presidentiksi. Pahat kielet väittivät, että siirto Vaasaan johtui osittain Reuterholmin alkoholiongelmasta. Aikalaiset eivät muutenkaan anna hänestä kovin mairittelevia lausuntoja.

Lovisa Charlotta kuitenkin kirjoitti tulevalle miehelleen kirjeitä, joista kuultaa läpi rakkaus ja omistautuminen. Sama lämpö välittyy myös Reuterholmin morsiamelleen lähettämistä kirjeistä. Hellyttävää keskustelua käydään esimerkiksi tanssimisesta ja sen mahdollisesta vaikutuksesta terveyteen:

A handwritten Swedish letter fragment in cursive script. The text is partially obscured by a grid overlay. The visible text includes: "Jaga dig att langt från denna, överigen / hon jag följt det beslutet att jag är så lycklig att / bliwa förenad med Dig. Solkläggen jag helt och hållet och dansa / om jag och migonsin skulle komma i tillfälle att öfva det, utom / det att jag sedan finert sagt ut det, och svar mig först: "Ja" / jag ej kunna säga att födande mig utom ditt öfver och de uphörd / det alldeles att bliwa det för mig? min ömt. ölskade vän för mig / skulle aldrig gifvas antas på löfven, ärd den, i hvilka du med mig, det / säger. Skulle jag väl kunna säga, att du är så god och gifven /".

...olen tehnyt päätöksen, että niin pian kuin olen saanut onnen liittyä sinuun, luovun kokonaan kaikesta tanssista, ja jos joskus joutuisin tilanteeseen sitä harjoittamaan, voisin vain vilpittömästi sanoa, että se ei enää suurestikaan minua huvittaisi. ... Hellästi rakastettu ystäväni, en halua muita huvituksia kuin sellaisia, joihin sinä mielihyvällä otat osaa...

Vaasassa avioparin elämää varjostivat usein rahahuolet, sillä hovioikeuden talous oli suuri, parhaimmillaan yhdeksän aikuista henkilöä. Huolten painama Reuterholm vaipui ajoittain saamattomuuden tilaan eikä vastannut edes setänsä **Gustaf Gottfrid Reuterholmin** lähettämiin kirjeisiin, mitä Lovisa Charlotta monesti sai pyytää anteeksi.

Reuterholmit saivat kolme lasta. Esikoinen, **Christian Jakob Gustaf** syntyi Strängnesissä 23.9.1778, tytär **Maria Lovisa** Vaasassa 12.4.1802, ja nuorin lapsista, **Carl Axel Emanuel** Tukholmassa 11.10.1803. Tytär Maria kuitenkin kuoli vajaan viiden kuukauden ikäisenä, ja Christian Jakob hukkuu kaksitoistavuotiaana 1810. Vain Carl Axel eli aikuisikään, mutta ei koskaan avioitunut.

Elämään mahtui kuitenkin myös iloa. Hovioikeuden presidenttinä Reuterholm oli Vaasan huomattavimpia henkilöitä, ja se toi arjen ohelle loistokastakin seuraelämää. Vaasassa vieraili myös ulkomaisia vieraita, kuten italialainen tutkimusmatkailija **Guiseppe Acerbi**. Acerbi tapasi Lovisa Charlotan vuonna 1799 ja kirjoittaa kirjassaan:

Minusta tuntui suorastaan unennäöltä kohdata täällä niin viehättävä, tietorikas ja hienosti sivistynyt nainen kuin oli hovioikeuden presidentin puoliso; hän puhuu italiaa ja ranskaa ja pystyy arvostamaan niitä kauneuksia, mitä on parhaiden italialaisten runoilijoittemme teoksissa.

Vaasan aikaan mahtui myös kuninkaallista loistoa. Heinäkuussa 1802 kaupungissa vierailivat Suomen matkallaan **kuningas Kustaa IV Adolf** ja **kuningatar Frederika Dorothea Wilhelmina** suuren seurueensa kanssa. Vierailuun oli valmistauduttu huolellisesti. Kuningas otettiin vastaan kanuunanlaukauksin, ja kaupunki oli puettu juhla-asuun. Esimerkiksi itäisestä tullista lähteneen keinoitekoisen puistokadun päähän oli rakennettu suuri kunniaportti. Leskirouva **Hastin** talossa järjestettiin suuret tanssiaiset, ja varapormestari **Falander** tarjosi juhlavieraille illallisen, jossa kuninkaan pöydässä sai paikan myös hovioikeuden presidentin puoliso Lovisa Charlotta.

Reuterholmit osallistuivat myös muutamaa vuotta aikaisemmin perustetun Lukukirjaston toimintaan. Lukukirjaston hoitaja, hovioikeudenasessori **Olof Langenstein** luettelee kirjaston jäsenet kuninkaalliselle kirjastonhoitaja **Pehr Malmstömille** vuonna 1802 kirjoittamassaan kirjeessä:

...siihen nykyään kuuluvat Herra presidentti ja Komentaja Parooni Reuterholm, Herra Eversti ja Ritari von Nummers, Herra hovi Oikeuden Neuvos ja Kuninkaan Korkeimman Tuomioistuimen Jäsen Jusleen, Herra Laamanni ja Kanne Viskaali Bergwald, sekä muita Siviili ja Sotilas Virkamiehiä...

Reuterholmit lahjoittivat kirjastolle kirjoja, ja Lovisa Charlotta myös maalaamansa taulun "Maisema Treportista" (nykyään Pohjanmaan museon kokoelmassa). Vielä Vaasasta lähdön jälkeenkin Lovisa Charlottaa kiinnostivat kirjaston asiat. Kun vastuu kirjaston hoidosta vuonna 1811 siirtyi **P.U.F.S. Sadelinille**, huolestunut Lovisa Charlotta tiedusteli asiasta Langensteinilta:

Kunnioitettu Herra Hovioikeudenneuvos olen saanut kuulla, että Kirjasto olisi Herra Hovioikeudenneuvoksen poissa ollessa jaettu osakkaiden kesken...

Vaasassa asuessaan Reuterholmit rakennuttivat itselleen Iskmoon suuren huvilan, joka myöhemmin myytiin Vähänkyrön pappilaksi. Napapiiriltä Uumajaan matkustanut englantilainen tutkimusmatkailija **Edward Daniel Clarke** vieraili Vaasassa kesällä 1799 ja mainitsee huvilan matkakirjassaan:

... lähdimme 29. elokuuta Vaasasta ja kuljimme maata myöten niin kauas kuin Iskmoon. Koko matkan satoi. Jäimme yöksi rannalla olevaan viheliäiseen hökkeliin. Iskmossa oli rakenteilla suuri merelle katsova rakennus, joka kuului Vaasan presidentille.

Vaasasta lähtö

Reuterholmien lähtö Vaasasta tapahtui dramaattisissa merkeissä. Vaasassa käytiin raju taistelu ruotsalaisten ja venäläisten joukkojen välillä Suomen sodan aikana juhannuksena 1808. Ruotsalaisten vetäytyessä venäläiset pääsivät kaupunkiin ryöstämään, hävittämään ja tappamaan

siviilejä. Edes hovioikeus ei säästynyt hävitykseltä: Joukko venäläisiä sotilaita tunkeutui taloon väkivalloin ja haavoitti kuolettavasti vahtimestari **Abraham Wileniä**. Reuterholmit pakenivat lapsineen ja palvelijoineen ikkunoista sisään ammuttuja kuulia ja piiloutuivat makuusalin alkovin komeroon. Reuterholm kertoo päiväkirjassaan:

Tämä alhainen yli 20-päinen ryövärijoukko kiväärein ja pistimin varustettuna yritti luonnollisesti ensimmäiseksi tunkeutua lukittuihin huoneisiin, jossa oleskelin. Sillä seurauksella, että he syöksyivät saliin, förmaakiin, kabinettiin ja makuusaliin. Kuulimme heidän rikkovan mahonkihuonekaluja, ampuvan laukauksia ikkunoihin ja kabinetin tauluihin.

Perheeltä vietiin koruja, rahaa, kelloja, vaatteita, pellavanenäliinoja, ym. Kaiken tämän ryöstäjät kietoivat sängystä revittyihin uusiin lakanoihin. Myös itse taloa uhkasi hävitys, sillä tulipalot raivosivat vain vajaan viidensadan metrin päässä rakennuksesta. Onneksi ilma oli tyyni, ja rankkasade sammutti pian palot. Ryöstelyn loputtua Reuterholm tuli tarkistamaan tilannetta, mutta sotilaat palasivat ja ottivat hänet kiinni. He uhkasivat Reuterholmia pistimillä, löivät häntä kasvoihin ja veivät hopeisen ritarikunnan tähden hänen rinnastaan. Reuterholm kirjoittaa:

Jumalan armosta säästy minun ja rakkaitteni henki sekä että näiden rosvojen joukossa oli kaksi nuorta miestä, joilla oli ystävälliset kasvot ja jotka näyttivät säällivän minua ja useaan otteeseen vakavasti barbaarisella kielellään yrittivät estää tai lieventää julmaa kohtaloani... Murhaajien joukon pitäessä minua kiinni tarjoiluhuoneen lähettyvillä, kuten olen edellä kertonut, en joutunut vain kokemaan rinta- ja kellotaskujeni tarkkaa kopelointia vaan myös todistamaa julmaa näytelmää, kuinka rakas vaimoni vaipui polvilleen keskelle salin lattiaa usean pistimen osoittaessa hänen rintaansa. Jokainen tunteva olento ymmärtää tuskani, levottomuuteni ja kärsimykseni kun jouduin näiden kurjimusten kiinni pitämänä todistamaan tätä aiottua murhanäytelmää. Jos en olisi ollut kiinnipidettynä, mikään varovaisuus ei olisi pidätellyt minua, vaikkakin kuinka aseettomana, yrittämästä estää tapahtumaa ja rankaista tekijöitä. Olemattomasta avustani huolimatta pelastui rakastettu vaimoni ja rosvoit nostivat hänet lopulta ystävällisesti ylös lattialta. Kauneudella, nuoruudella ja suloisuudella on taikavoima jopa kaikkein villeimpiin ja säädyttömimpiin ihmisiin.

Tapahtumat järkyttivät perhettä, ja Reuterholm pelkäsi venäläisten rosvojoukkojen lisäksi myös suomalaista rahvasta. Hän pyysi venäläisiltä suojelua ja lupaa liittyä perheensä kanssa Vaasasta vetäytyvien venäläisjoukkojen matkaan. Pyyntöön suostuttiin, ja perhe jätti Vaasan 20.6.1808. Reuterholm kirjoittaa:

Viimeinen näkymä Vaasasta oli murhatun vahtimestarin ruumisarkku, jonka pastori hautasi hovioikeuden pihaan puoli tuntia ennen lähtöämme.

Lovisa Charlotan muisto kuitenkin eli Vaasassa lämpimänä vielä kauan. Hänen sanottiin aina olleen valmis auttamaan apua tarvitsevia ja suhtautuneen kaikkiin ystävällisesti.

Vaasasta perhe lähti ensin Turkuun, ja vuonna 1810 Reuterholm osti tilan Kirkkonummelta. Everstiluutnantti **Bergenstrålen** omistuksessa ollut tila oli alkuperäiseltä nimeltään Kuritans, mutta sai Reuterholmien aikana nimen Loviselund.

Vähän ennen joulua 1810 perhettä kohtasi onnettomuus, kun poika Christian Jakob hukkuu. Seuraavan vuoden helmikuussa *Åbo Allmänna Tidning* uutisoi:

Döde i Åbo:

Baron Christian Jacob Gustaf Reuterholm död den 16 December 1810, i
13:de året gammal: son af Herr Presidenten och Commendeuren Baron Reuter-
holm och des s. Maka Fru Friherrinnan Lovisa Reuterholm född Malm, dot-
ter af afledne Majoren och Riddaren Jacob Malm.

Kuollut Turussa: Parooni Christian Jacob Gustaf Reuterholm kuollut 16. joulukuuta 1810, kolmantenatoista ikävuonnaan: Herra presidentti ja Komentaja Parooni Reuterholmin ja Rouva Vapaaherratar Lovisa Reuterholmin s. Malmin edesmenneen Majuri ja Ritari Jacob Malmin tyttären poika.

Reuterholm itse kuoli 19.1.1811 eli pian poikansa jälkeen. Reuterholmin ruumis kannettiin suvun hautaholviin Siuntion kirkkoon. Hautahovin avain jätettiin lukkoon, mutta sahattiin poikki.

Lovisa Charlotta jäi asumaan Loviselundiin poikansa Carl Axelin kanssa, mutta oleskeli paljon myös Ruotsissa, todennäköisesti sukunsa luona. Hän myös kävi kirjeenvaihtoa lankonsa Gustaf Adolfin kanssa, joka suunnitteli paluuta Suomeen. Gustaf Adolfin äkillinen kuolema vuonna 1813 oli Lovisa Charlotalle ankara isku. Marraskuussa 1814 hän kehottaa Tukholmasta käsin Loviselundin pehtori **Göösiä** myymään mahdollisimman paljon viljaa ja toimittamaan saadut rahat Tukholmaan. Vähän myöhemmin hän lisää:

... jag är så trött till själ och kropp af den sorg jag ouphörligt har inom mig, och allt yttre bekymmer, at jag knap kan tänka...

Väsämyksenkin keskellä hän kirjeessä kantoi huolta myös Loviselundin väestä.

Gustaf Adolf jätti suvun omaisuuden veljenpojalleen Carl Axelille. Testamentissaan hän lisäksi määräsi, että suvun jäsenten arkut tuli siirtää Ruotsiin Siuntion, pois Venäjän maaperältä, ja että Reuterholmien omaisuus Suomessa tuli myydä; myynnistä saaduilla rahoilla tuli ostaa kartano Ruotsin puolelta. Testamentti ei tue sitä, että Gustaf Adolf olisi ollut palaamassa Suomeen; valitettavasti testamentti ei ole säilynyt jälkipolville.

Lovisa Charlotta ja Carl Axel muuttivat Ruotsiin vuonna 1815, kun suvun omaisuus Suomessa oli myyty. Elämä ei Ruotsiin muutonkaan jälkeen ollut helppoa, ja Lovisa Charlotta painoivat ajoittain myös taloudelliset huolet. Vuonna 1828 kuningas **Carl Johan** eväsi Lovisa Charlottan anomuksen eläkkeestä:

Kungl. Maj:ts förenad Resolusion
Reuterholms afledne son, och Friherrinnan
Lovisa Charlotta Reuterholms änka
samma salobning som Resolusionen angår, och
Herrn och Fruen afslutas. Stockholm den
den 10 December 1828.

Carl Johan

Kung. Majes. finner Presidenten Friherre Reuterholms efterlämnade Enka Friherinnan Lovisa Charlotta Reuterholms inneliggande undernådiga ansökning om Pensions-understöd icke kunna i nåder bifallas. Stockholms Slott den 10 December 1828. Carl Johan

Carl Axel suoritti Ruotsissa myöhemmin yliopistollisen tutkinnon ja työskenteli eri virastoissa, vuodesta 1834 hovikanslerinvirastossa kopistina. Hän kuoli naimattomana vuonna 1864.

Lähteet

- Acerbi, Guiseppe: *Matka halki Suomen v. 1799*. Helsinki: WSOY, 1983.
- Bonde, Carl Carlsson: *Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok*. Stockholm, 1903.
- Clarke, Edward Daniel: *Napapiirin takaa alas Pohjanmaalle 1799*. Lahti: Ideanova, 2000.
- Elgenstierna, Gustaf: *Den introducerande svenska adelns ättartavlor med tillägg och berättelser: VI: Posse - von Scheven*. Stockholm: Norstedt, 1931.
- Porthan, Henrik Gabriel: *Henrik Gabriel Porthans brev till Mathias Calonius 2: åren 1797–1800*. (Skrifter utgifna av Svenska Litteratursällskapet i Finland V). 1886.
- Reuterholm, Axel Christian: *Berättelse rörande Vasa stads plundring den 25 juni 1808 mm*. Sveriges Riksarkiv.
- Reuterhom, Louise Charlotta Brev: Stockholm: Sveriges riksarkiv.
- Rosberg, J.E.: *Kyrkslätt socken: dess natur, utveckling och historia: 1–2*. Helsingfors, 1900
- Vaasan maakunta-arkisto.
- Åbo Akademis bibliotek / manuskriftsamling.